

Turja talu

Kõnnu küla, Kuusalu vald, Harjumaa

Ahty Juurik

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja konserveerimise osakond

Ahty Juurik

Turja talu ajalugu ja renoveerimine

Turja talu, Kõnnu küla, Kuusalu vald, Harjumaa

2021/2022 õppeaasta
Arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise täiendkoolituse lõputöö

Paide 2022

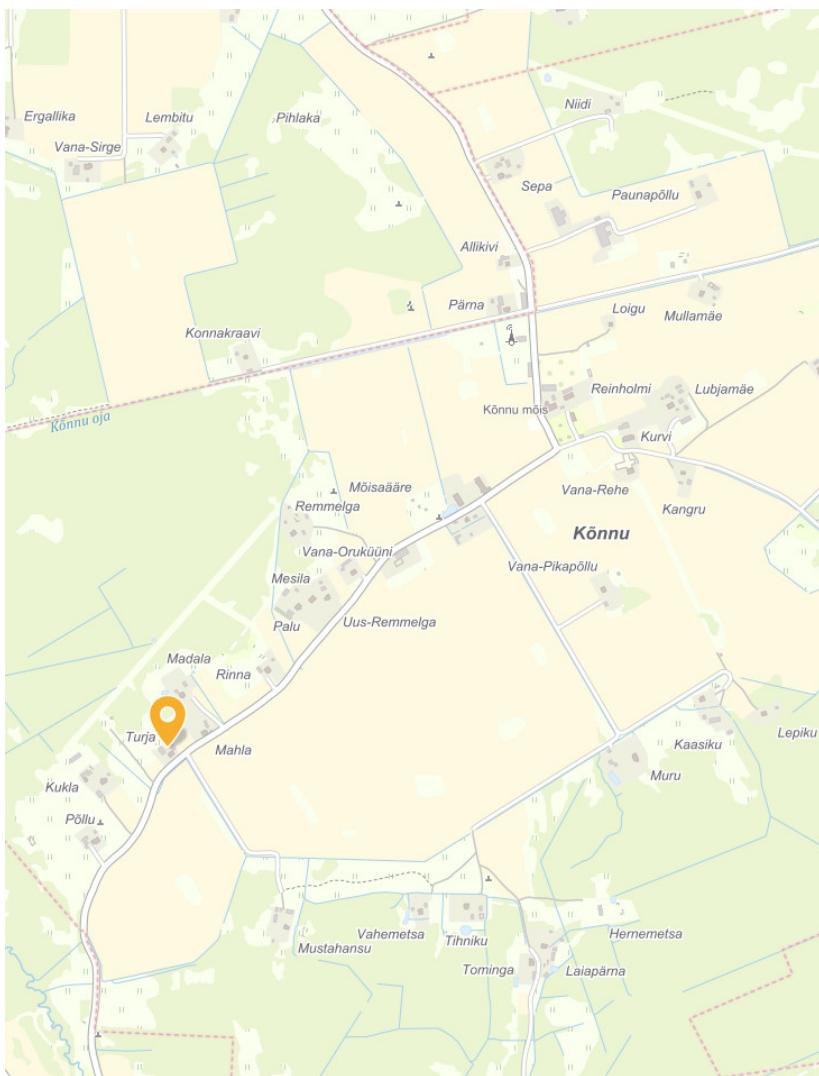
SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	5
1. AJALOOLINE ÜLEVAADE.....	8
2. HETKE SEISUKORD.....	9
2.1. VUNDAMENT.....	9
2.2. PALKKEHAND.....	9
2.3. KATUS.....	10
2.4. VÄLISVOODERDUS.....	10
2.5. PÕRANDAD.....	13
2.6. VERANDA.....	13
2.7. EESKODA.....	13
2.8. AVATÄITED.....	13
2.9. KÜTTEKOLDED.....	13
3. VÄÄRTUSLIKUD DETAILID.....	14
4. ETTEPANEKUD RENOVEERIMISEKS.....	16
4.1. VUNDAMENT.....	16
4.2. PALKKEHANDI RENOVEERIMINE.....	16
4.3. KATUS.....	19
4.4. VÄLISVOODERDUS.....	19
4.5. PÕRANDAD.....	20
4.6. VERANDA.....	20
4.7. EESKODA.....	20
4.8. AVATÄITED.....	21
4.9. KÜTTEKOLDED.....	22
KOKKUVÕTE.....	23

BIBLIOGRAFIA..... 24

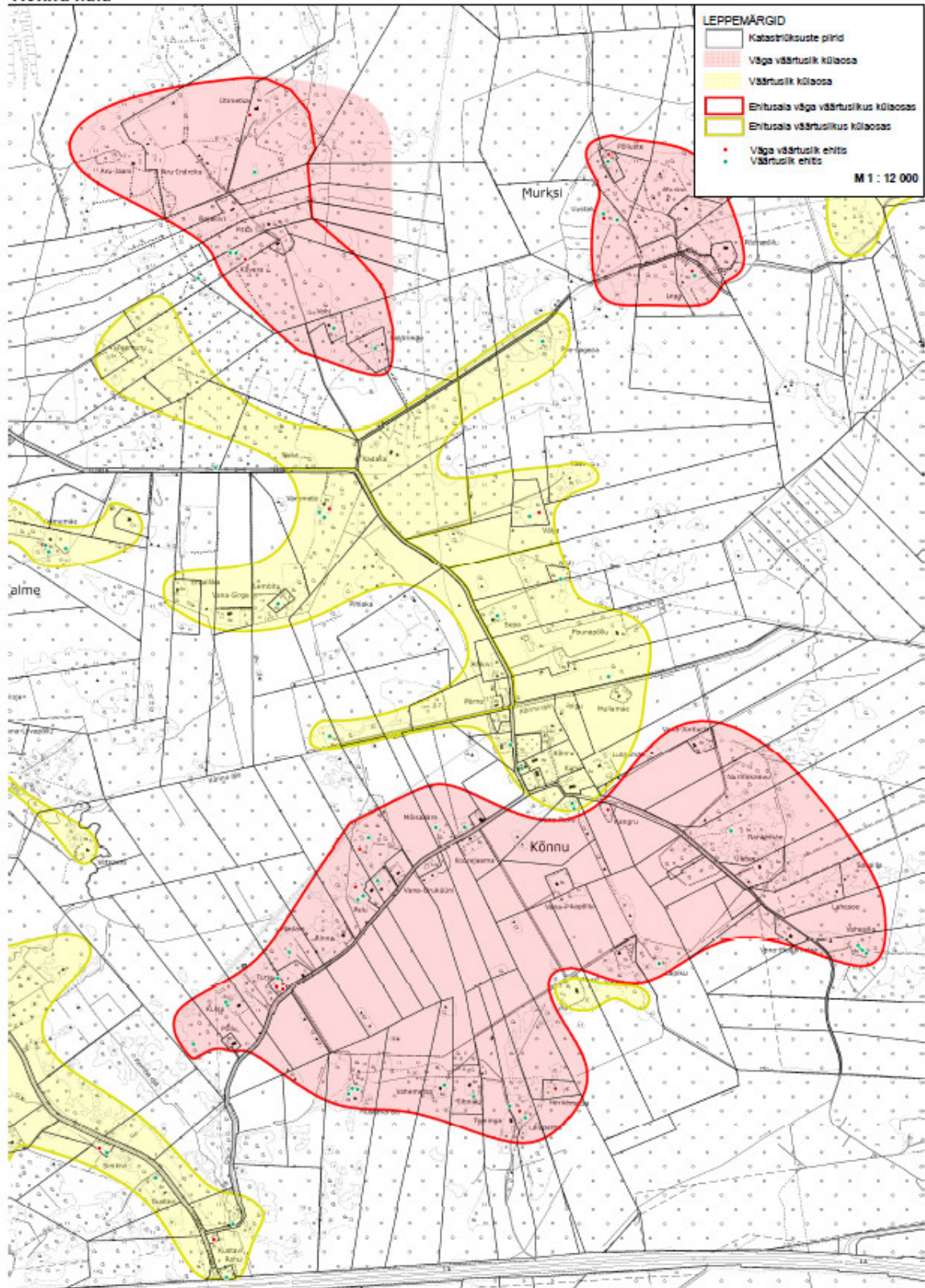
SISSEJUHATUS

Antud töös on uuritavaks objektiks Turja talu, Kõnnu külas, Kuusalu vallas, Harjumaal (Ill 1.). Talukompleks asub Kõnnu küla väga väärtuslikus külaosas(Ill 2) ja sellesse kuulub mitmeid väärtuslikke ja väga väärtuslikke hooneid. Talukompleksi suure mahu tõttu keskendub käesolev töö elumajale.

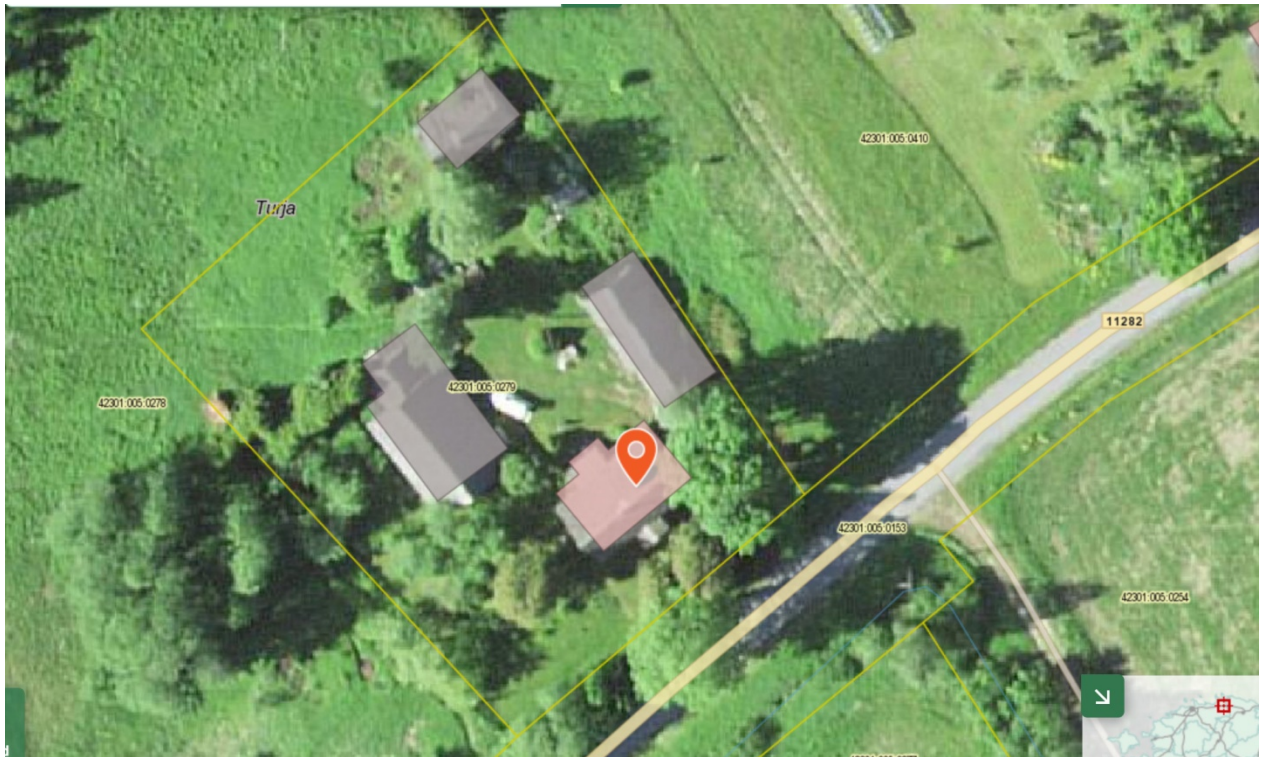

Illustratsioon 1. Kõnnu küla kaart

Kõnnu küla

Illustratsioon 2, Kõnnu küla väärtuste kaart

Illustratsioon 3. Asendiplaan

Töö koostamise ajaks on elamus alustatud ajalooliste kihtide eemaldamisega, mis võimaldab täpsemalt hinnata hoone seisukorda ning koostada põhjalikud ettepanekud renoveerimiseks. Olen seotud antud objektiga tutvuse kaudu ja tänu minu kogemustele vanade palkhoonetega.

Antud töö eesmärgiks on anda talukompleksi hetke seisukorrast ülevaade ning täpsed soovitusel ja juhised eluhoone renoveerimistöödeks.

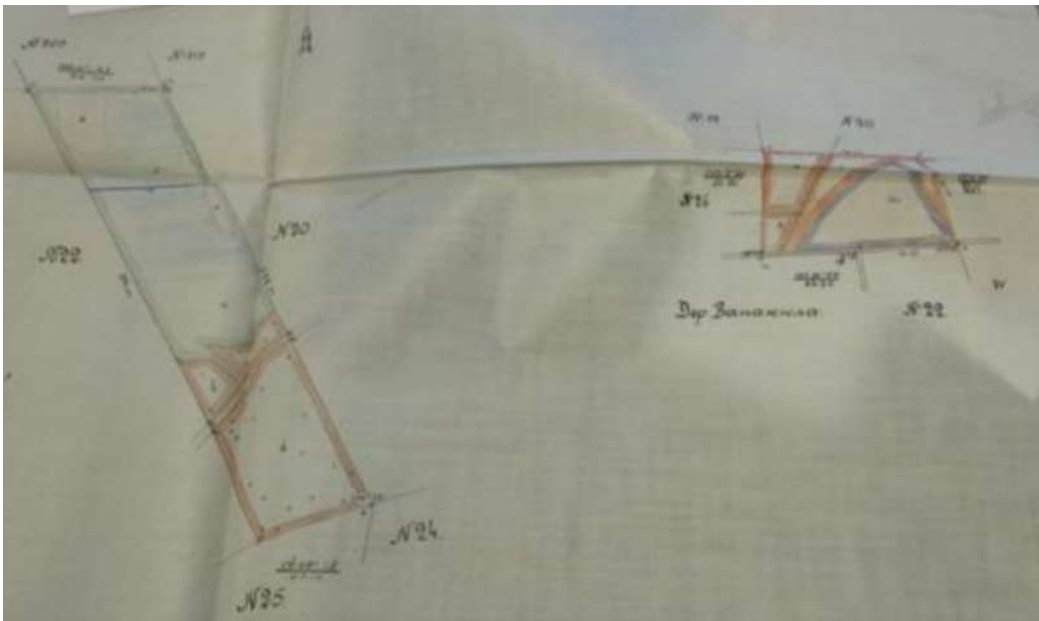
Kuna Lahemaa Rahvusparki külade kohta on tehtud väga põhjalikke ja süstemaatilisi uuringuid ning need on internetist hõlpsast leitavad. Kasutan selles uurimustöös põgusalt külaajalugu puudutavat, Riin Alatalu koostatud „Kuusalu valla Lahemaa maakülade mälumaastikud, Kõnnu, Kalme, Kembra ja Murksi Külade ajalooliste õiendite ajaloolis-geograafilist alusankeeti”

1. AJALOOLINE ÜLEVAADE

Kõnnu küla varaseimad teada olevad mainimised pärinevad aastaist 1290; 1586 (Kündo); 1630-31 (Kunde) ja 1637. Nimi tähendab tühja maad; kõlbmata; viljakandmata maad.

Mõisamaade taludeks jagamist alustati aastal 1919, ehk enne eesti Vabariigi maareformi, kuid suuliselt kinnitati juba, et alates 1915 aastast. Samast ajast pärinevad ka andmed Turja talu maamõõtmiste kohta. Talu rajamist alustas Johhanes Evert aastal 1915 kui mõõdeti välja talu maad (Ill 4). Kompleksi hooned ehitati järgnevalt: elamu 1921; vana sealaut 1929; kuur-kelder-tall 1935 paekivimüür; saun 1939; ait-puukuur 1918.¹

Turja talu on kogu aeg püsinud Johhannes Everti ja tema pärijate valduses.

Illustratsioon 4. Mõõdistuskaart

¹ Riin Alatalu PhD, Kuusalu valla Lahemaa maakülade mälumaastikud, Kõnnu, Kalme, Kemba ja Murksi Külade ajalooliste õiendite ajaloolis-geograafilist alusankeet Kõnnu lk18-19

2. HETKE SEISUKORD

Üldiselt on talukompleks rahuldavalt säilinud kuigi ajas on vanast sealaudast ja aida otsas asunud hobusetallist järgi vaid vundamendid. Saunaga ühe katuse all asuv sepikoda vajab väga tugevat renoveermist, kuna paekivi müüridest on lubisegu välja pudenenud ja otsasein on kokku varisenud. Keldri müürid vajavad parandustöid ja vuugid tuleks uuesti täita lubiseguga, samas võlvid on väga hästi säilinud. Küüni ja lauda osas üldine hinnang hea, kuid osaliselt väljavajunud seinad tuleks vundamendile tagasi paigutada. Ait-kuuri osas vajab tähelepanu vundament ja suures osas tuleb vahetada otsaseina mädanikkahjustusega palgid. Kõik hooned on tavaliste viilaktustega ja kattematerjaliks on asbestiga eterniit, mille all osaliselt või täielikult säilinud laastukatus.

Enne renoveerimise algust hinnang osade kaupa elumaja kohta.

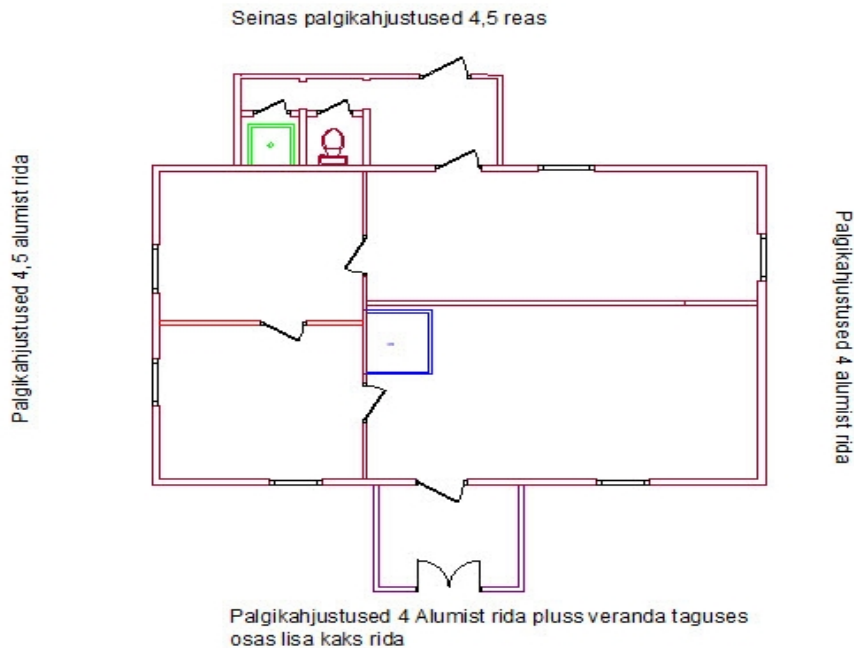
2.1. VUNDAMENT

Vundament on ehitatud paekivi ja maakivi segust kus mõlema osakaal on võrdne. Sidusaineks on kasutatud lubisegu. Vundamendis hilisemate parandustööde käigus suletud põranda tuulutava ja kivide vahed täidetud tsemendipõhise müüri seguga, mis on aga hakanud murenema ja pudenema vundamendist välja.

2.2. PALKKEHAND

Maja on ehitatud 5 tollistest kahelt poolt tahatud palkidest. Talu omanike poolt on eemaldatud seinte sisekülgedelt kõik katvad kihid seega saab konstruktsiooni kohta päris hea ülevaate. Palkkehandi üldine seisukord hea, esineb mädaniku ja tooneseplaste kahjustusi (Ill 5). Aegade jooksul on kahjustuste likvideerimise käigus paigaldatud plomme, mille seisukord ja paigaldusviisid on aga nõrgestanud kehandis palkide seotust. Nõrgestatusest tingitult on hakanud seinad välja vajuma ja on tekkinud seintes vajumised ja kõverused. Tendripulkade ja postide seisukord on ka mädanikkahjustustega ning plommimise käigus on mitmed läbi lõigatud. Kandeseinte asukohad ja terviklikkus on renoveerimiste käigus muudetud ja selle tulemusel on laetalad alla vajunud. Hiljem lisatud karkasseinad küll jäid toetama laetalasid, ent neid ei ole eelnevalt sirgeks tõstetud. Kuigi talad on päris tugeva paindega, taladel kahjustused puuduvad.

Lagedele oli hilisemalt allapoole ehitatud uued karkassid ja need kaetud profiillaudadega. Originaalis olid laetalade vahele paigaldatud laelauad ja need on hilisemate kihtide all väga hästi säilinud.

Illustratsioon 5. Palgikahjustuste asukohad, autori joonis

2.3. KATUS

Elumajal on viilkatus, veranda katus on ehitatud maja katuse räästa alla ja eeskoja katus on seotud suure katuse osaga. Katuse kandekonstruktsioonid on ümarmaterjalist millel üks külg sirgeks tahud, roovituseks on kahelpoolt tahutud latid. Katuse kandekonstruktsioonid on üldiselt väga heas seisukorras, esineb paari sarika otsas kergeid kahjustusi, mis on võimalik plommimise teel parandada. Ehisdetailid on tugevate mädaniku kahjustustega. Esimeseks katusekattematerjaliks olid puitlaastud. Ajas nende seisukord on halvenenud ja hiljem on peale lisatud täiendav roovitis ja eterniit.

2.4. VÄLISVOODERDUS

Maja välisilme on suhteliselt sarnaselt püsinud kogu aeg. Maja on kaetud voodrilauaga, mis on paigaldatud otse palgile ilma vahekihtideta. Hilisemate renoveerimiste käigus on küll voodrilauad

vahtetatud, aga profiililt lihtsamate vastu. Jaotis ja paigaldus on aga sarnane algsele. Algupärane ja rikkalikuma profiiliga voodrilaud on säilinud hiljem suurendatud hoovipoolse eeskoja juurdeehituse taga (Ill 6 ja Ill 7). Veelaud ja aluslaud on kahjustunud ning ajas on ka vertikaallaudise osad lõhnenud ja aluse küljest lahti (Ill 8). Vundamendi parandustega on veelauale antud vale suunaline kalle ja kogu sademete vesi koguneb vundamendi peale ja pääseb palgini. Kahjustades nii palki kui voodrilauda.

Illustratsioon 6. Ajaloolise voodrilaua säilimise asukoht, autori joonis

Illustratsioon 7. Foto algsest horisontaallaudisest, autori foto 2022

Illustratsioon 8. Voodrilaua hetkeolukord, autori foto 2022

2.5. PÕRANDAD

Ajalooliselt on majas olnud alt tuulduvad soojustatud põrandad puitlaagidel. 1970-ndatel vahetati põrandad, veeti põrandate alused suurte kividega kruusa täis ning puitlaagid asetati täitepinnase sisse. Praeguseks hetkeks on laagid mädanenud ja põrandalaudadel tugevad seen- kahjustused. Esineb mädanikseeni kui ka hallitusseente kahjustusi.

2.6. VERANDA

Veranda on ehitatud tappühendustega 100*100mm puitsõrestikule, mis on soojustuseks täidetud saepuruga. Puitkonstruktsiooni osad on tugevate mädaniku kahjustustega. Põrand on kahjustunud nagu ülejäänud majas. Akendel ja ustel on vähesed puidu kahjustused, ajas on kitt osadel ruutudel vahetatud liistude vastu.

2.7. EESKODA

Eeskoda on ehitatud 100*100mm puitsõrestikule mille ühendustes on kasutatud metallist seotisi ja soojustuseks on saepuru. Eeskojal on karkassis mädaniku kahjustused ja aknad vajavad restaureerimist. Põrandad mädaniku kahjustustega.

2.8. AVATÄITED

Majal esialgsed aknad vahetatud suurema klaasijaotusega akende vastu. Ustel esineb kasutusest tingitud kahjustusi ent seisukord võimaldab restaureerimise teel taastada ning uuesti kasutusele võtta. Originaalaknad on säilinud pööningu otsaviiludes, eeskojal ja verandal.

2.9. KÜTTEKOLDED

Elumaja keskel asub suur kerisahi mõõtudega 1,4*1,5m. Hilisematel perioodidel kui majja on ehitatud plekkahjud on kerisahju küttekolde suu kinni müüritud. Ahju seisukord on aga väga hea ja küttekolde avamise ning lubivärvidega välimuse parandamisega täielikult taastatav. Plekkkestaga ahjud on aga suurte kahjustustega ning nende säilitamine ei ole otstarbekas.

3. VÄÄRTUSLIKUD DETAILID

Turja talu kõige väärtuslikum osa on selle säilinud terviklikkus ja algsele iseloomulik materjalikasutus. Aja jooksul on küll terviklikkusest kadunud vana sealaut(III 9) ja hobusetall aida otsast. Nendest hoonetest on alles vaid vundamendid.

Illustratsioon 9, foto vanast sealaudast, Erme Evard erakogu

Vundamentides ja müürides on kasutatud paekivi ja maakivi vaheldumisi, seega on ehitusel kasutatud kõik mis oma talu maadelt saada oli. Ja selliselt on need ka säilinud. Põhiline osa kandekonstruktsioonidest on rajatud palgist ja väga hästi on näha ehitajate ääretult oskuslik tööde teostamise käekiri. Hilisemate renoveerimiste käigus on küll kasutatud kätte juhtuvaid materjale ja alati just mitte kõige paremaid töövõtteid, ent need teostused on täielikult tagasi pööratavad. Avatäidetest on omajagu juba välja vahetatud, ent nendest mis säilinud on saab aimu algsest kasutatutest. Säilinud avatäited on aga täielikult restaureeritavad.

Illustratsioon 10 Foto verandale, Erme Evard erakogu

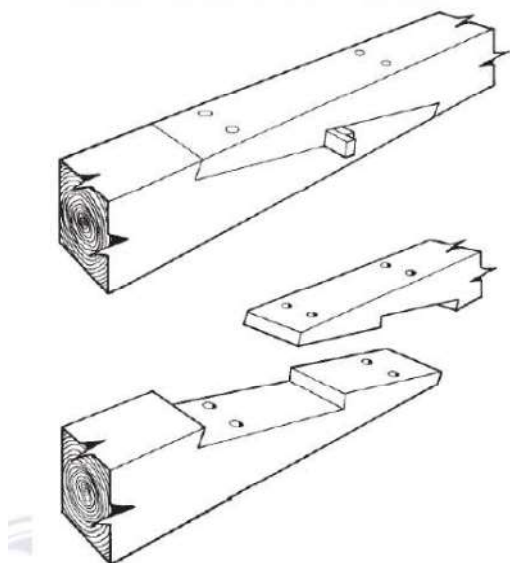
4. ETTEPANEKUD RENOVEERIMISEKS

4.1. VUNDAMENT

Vundamendi renoveerimisel taasavada vundamendis suletud tuulutusavad. Eemaldada tsemendipõhised müürisegu osad. Puhastatud kivide vahed täita traditsioonilise lubimördiga, mis on valmistatud suhtega 1:1. Lubimördi valmistamiseks kasutada märgkustutatud lupja kaalumahuosaga 12%, täitelupja (paekivisõelmed) kaalumahuosaga 38% ja liiva kaalumahuosaga 50%. Vundamendi parandustööd peaks jääma perioodi, kus õhutemperatuur on stabiilselt üle +5 kraadi.

4.2. PALKKEHANDI RENOVEERIMINE

Palkkehandi renoveerimisel tuleks silmas pidada selle terviklikkust ja koospüsimise põhimõtteid. Valdav enamus töödest tuleks teostada puit-puiduga liiteid kasutades ja kui vähegi võimalik siis vähendada metallist kinnituste kasutamist. Palgi valikul tuleks valida kuiv ja kvaliteetne palk, et vähendada hilisemaid vajumisi ja tugevaid liikumisi kandekonstruktsioonides. Kuna alumine ringpalkidest tuleb täielikult välja vahetada, ning üle 6 m pikkust palki on keerulisem soetada tänases metsatöötlemise olukorras, siis palkide otsjätkamisel tuleks kasutada hammas kaldlukkk kiiltappi (III 11).

Illustratsioon 11. Hammas kaldlukkk kiiltapp²

² Kalle Pilt illustratsioon 21.02.2017 loengumaterjalides lk 31

Antud tapp hoiab nii palkidel ära pikisuunalised liikumised, ehk takistab konstruktsiooni vundamendil lahtivajumisi. Samas hoiab palgi koos ka juhul, kui vundamendis peaks liikumised toimuma. Sama liidet tuleks kasutada ka murispuu ja otsaseinte ülemiste palkide otsjätkamisel. Maja nurkades kasutada kalasabatappi, mis seob nurgad tervikuks. Vahepeal asendust vajavate palkide otsjätkamisel on soovitatav kasutada keeltappi, mis on oluliselt tuulekindlam ja võimalik lihtsate võtetega soojustada linavildiga. Kahjustunud tendrid asendada keelseotisega tendripostidega. Antud ühendus on tugevam ja tihedam kui tendripulgad, andes ka avatäidete paigaldamisel suurema pinna tihendamiseks. Tendripostide paigaldamisel peab alati jätma vajumise varud. Ajas ei tohi tekkida olukorda, kus tendrid jäävad ülemisi palke kandma ning seintesse tekivad palkide vahele vahed. Palgid tuleb omavahel kokku varada nii, et palgid oleks omavahel koos ja suruks vahele paigaldatud soojustuse tuulekindlalt kinni. Palkide asendamisel tuleb palgid ka omavahel ühendada. Traditsiooniline viis selliseks ühenduseks on salapulgad. Kui aga salapulkasid pole võimalik paigaldada, tuleks kasutada siiski metallist kinnitusi. Sel juhul kruvide valikul ja paigaldusel tuleks silmas pidada, et palgid peavad saama ajas rohkem kokku vajuda ning kruvid ei tohi seda takistada ega selle käigus puruneda. Palgivarade tihendamisel kasutada ainult looduslikke vahendeid, nt linavilt, takk, põhk, turbasammal jne. Juba kuivanud palkide puhul kasutada alati nõ kuivi tihendusmaterjale. Turbasammalt ja teisi märjalt paigaldatavaid tihendusmaterjale kasutada ainult toorest palki kasutades. Kuiva ja vana palgi kasutamisel tekitab liigne vesi varadesse pruunmädaniku kolded, kuna niiskus püsib seal kaua. Maja raskuse all suruvad palgid tihendusmaterjalid nii tugevalt kokku, et seina sees toimub kuivamine aeglaselt. Kui majas tagatakse hea kliima ja niiskusrežiim, ei pruugi midagi juhtuda. Kui aga seintesse tekib liiga palju niiskust, tekivad palkidesse suured ja tugevad mädanikukolded. Lisaks selline niiske puit meelitab toonseseplasi, sest seal on neile ideaalsed elutingimused. Informatsiooniks lisan foto ühest majapalgist(foto). Antud hoone võeti lahti ja teisaldati ning varade vahed tihendati märja turbasamblaga aastal 1956. Fotol (Ill 12) on näha kahjustused ja selliselt on kahjustunud kogu maja palk.

Illustratsioon 12. Foto palgi niiskuskahjustusest. autori foto 2022

Lagede renoveerimisel on ainuke vajalik töö talade alla kandeseinte taastamine. Eelnevalt tuleb laetalad sirgeks tõsta ja siis nende alla seinad rajada. Lagede väljanägemist ja materjale pole vaja muuta, kuna on hästi säilinud (Ill 13). Ainult mõningates kohtades tuleks siluda hilisemate aluslagede paigaldamisel tekkinud vigastusi.

Illustratsioon 13. Foto laest, autori foto 2022

4.3. KATUS

Katuse renoverimisel soovitan jätta hästi säilinud laastukatuse uute katusekihtide alla ja neid seeläbi säilitada. Sellele peale panna hingav katusealsukate, seejärel tuulutusliist ning roovitus. Roovituse peale panna kaasaegne asbestivaba eterniit. Ning lisada serva ja harjalauad.

4.4. VÄLISVOODERDUS

Kuna algset voodrilauda on säilinud väga vähe, ent omanikel on soov algupärane taastada, siis voodrilaud ja veelauad tuleks teha koopiatena olemasolevate näidiste järgi. Voodrilaua tegemisel tuleb hoolikalt jälgida puidusüü suunda, et vältida hilisemaid probleeme laudade lahti kõmmeldumisega. Veelauad ja vahevöölauad tuleb valmistada tihedate aastarõngastega puidust, et tagada nende vastupidamine ilmastikule. Voodrilaudade viimistlusel kasutada linaõlivärvi, mis tagab pika eluea ja ajastutruu pinna struktuuri. Värvitoone ei muudeta, vaid jäetakse majale ajalooline väljanägemine.

Selleks, et tagada maja parem vastupidamine tuulele, tuleb voodrilaua alla paigaldada tuuletõkke. Selleks soovitan 25 mm paksusele roovitusele paigaldada tuuletõkke kanga laiusega 3m. Antud kangas katab palkseina osa täielikult ja seetõttu on võimalike lekete tekke võimalused väiksemad.

Roovitus tuleks paigaldada 600 mm sammuga ja selleks, et vähendada tuuletõkkekanga taga liigset õhuliikumist, paigaldada roovitise vahele risti lisaröövid mis jäetakse ühest otsast avatuks. Sellisel viisil saab palgi kuivatamiseks vajalik õhuliikumine palgi pinnal toimida, ent maja ei jahtu maha.

4.5. PÕRANDAD

Põranda alused tuleks tühjendada sinna veetud kruusast. Kuna soojustatud põrandad aitavad väga suurel määral küttekuludelt kokku hoida, siis rajada kahekihilised soojustatud põrandad 200 mm taladele. Selleks asetada pinnasele kandurite jaoks taldmikud ning nende peale kanduritele põrandatalad. Talade külgedele kinnitada kandeliistud aluspõranda jaoks. Aluspõrandaks paigaldada talade vahele alla serva kandeliistudele lauad, millele paremaks soojapidavuse saavutamiseks paigaldada pehmed puitkiud tuuletõkkeplaadid. Seejärel soojustada talade vahed mineraalvillaga. Mineraalvilla tolmu majja mitte sattumiseks katta talad koos soojustusega aurutõkke paberiga, mille liitekohad tuleb teipida. Viimaks paigaldada põrandalaud paksusega 38mm.

4.6. VERANDA

Veranda seinad on ehitatud väga lihtsast puitkarkassist, mis on kahjustunud. Kohtades kus on võimalik, tuleks karkassi osad proteesida ja tugevalt kahjustunud osad välja vahetada. Seintes olnud soojustus oli väga ära vajunud ja osaliselt allpool olnud saepuru oli niiskuse toimel kõdunenud. Täita seintes karkassivahed uue soojustusega.

Veranda puhul on kõige suurem väärtus akendel ja ustel. Need tuleb täielikult restaureerida. Vähesed puitdetailid tuleb plommida, mõned prosside liitumispunktid uuesti kinnitada. Kui peaks olema puidus pragusid või liitepunktides lõhesid, siis need täita linaõlikitiga. Aga põhiline osa siiski lihtsalt vanast värvist ja kitist puhastada ja katkised klaasid asendada. Klaasid linaõlikitiga tagasi panna ja seejärel korrektselt värvida linaõlivärviga. Põrandad taastada sarnaselt maja peaosa põrandatega.

4.7. EESKODA

Sarnaselt verandale, karkassi osas kahjustused parandada või tugevalt kahjustunud osad asendada, seinad soojustada ja põrandad taastada. Kuna eeskoda on erinevatel aegadel suurendatud ning avatäited on erinevatest aegadest, tuleks valmistada uued aknad, mis sobivad

ülejäanud majaga kokku. Akende planeerimisel tuleks siis arvesse võtta, et need peaks olema sarnaselt ülejäanud majale läbivate prossidega ning jaotise osas tuleks leida sarnasus ülejäanud akendega.

4.8. AVATÄITED

Kuna ajaloolisi aknaid rohkem säilinud pole, kui ainult pööningu otsaviiludes, siis tuleks uute akende valmistamisel lähtuda olemasolevast informatsioonist. Akende kuju, jaotise ja mõõdud saab pööninguakendelt ja ka vanadelt fotodelt (Ill 14), millel on hästi näha jaotis ja tegumood.

Illustratsioon 14. Ajalooline foto akende jaotisega, Erme Evardi erakogu

Mõõtude osas annavad selgust seintes olevad avad. Kuna neid pole muudetud, siis pole ka mõõtudes vaja kahelda. Aknalengid peaks olema sügavad ning täitma ära kogu seina paksuse. Sellised aknad annavad kõige parema soojuse säästu tubades. Klaasimisel tuleb kindlasti kasutada linaõlikitti liistude asemel. Selline klaasimine tagab akende stabiilse sooja- ja tuulekindluse. Akende viimistlusel kasutada tsingi sisaldusega linaõlivärvi. Suluste valiku osas tuleks lähtuda ajastule omastest elementidest ja kujundusest. Sisemiste tahveluste puhul on soovitatav eemaldada vana värv ja linaõlikitiga täita tekkinud praod ning seejärel värvida. Veranda poolisel uksele on aja jooksul erinevate lukkude ja sulguritega puitu päris tugevalt kahjustatud. Need vigastused tuleks välja lõigata ja ukse püstpuu plommida.

4.9. KÜTTEKOLDED

Majas asuv kerisahi on väga heas seisukorras. Vajalik on ainult küttekoldesuu võlvi taastamine. Lisaks pinnalt koorunud lubivärv eemaldada ja uuesti lubivärviga viimistleda. Potsepa hinnangul ahi rohkem renoveerimist ei vaja kuid korsten tuleks uus laduda kuna aja jooksul on mitmeid parandustöid tehtud ja lisa avasid sisse raiutud.

KOKKUVÕTE

Turja talu on olnud rajamisest kuni siiani ühe perekonna käes. Eks aegade jooksul on hooneid renoveeritud ja nende seis parandatud lähtuvalt oskustest ja saada olevatest vahenditest. Hooned on suhteliselt hästi säilinud, kuid vajavad nüüdseks põhjalikumat renoveerimist. Tänapäeval omanikel on tõsine soov taastada talu oma täies hiilguses. Hinnates ajaloolist autentsust. Töö käigus sai autor tutvuda kogu kompleksiga põhjalikult ja koostöös pererahvaga on välja kujunenud visioon edasisteks tegevusteks. Töödeks on plaanid ja tegevuskavad koostamisel.

BIBLIOGRAAFIA

Kirjandus ja publitseeritud allikad

Riin Alatalu PhD, Kuusalu valla Lahemaa maakülade mälumaastikud, Kõnnu, Kalme, Kemba ja Murksi Külade ajalooliste õiendite ajaloolis-geograafilist alusankeet. Kõnnu küla.
<http://kolgamuuseum.kuusalu.ee/sites/default/files/malumaastikud/I-etapi-ankeet-Konnu.pdf>

Kalle Pilt, Puidu tugevusarvutused „kirve meetodil“ 21.02.2017 loengumaterjalid.

Suulised allikad

Erme Evard, suuline vestlus autoriga, 01.02-01.04.2022. Märkmed autori valduses.

Elje Evard, suuline vestlus autoriga, 15.01-01.04.2022. Märkmed autori valduses.